

Briselē, 2023. gada 17. novembrī
(OR. en)

15439/23

SOC 787
EMPL 564
CLIMA 560
ECOFIN 1189

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	<i>EMCO</i> un <i>SPC</i> galvenie vēstījumi par to, kā tiek īstenots Padomes ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti – apstiprināšana

---

Pielikumā ir pievienoti Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas galvenie vēstījumi par to, kā tiek īstenots Padomes ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti, kuri Padomei (*EPSCO*) jāapstiprina tās 2023. gada 27. un 28. novembra sanāksmē.

EMCO PAG pārskatīšanas secinājumi par katru valsti ir iekļauti šā dokumenta papildinājumā.

EMCO un SPC pārskati par to, kā tiek īstenots Padomes ieteikums par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti

Galvenie vēstījumi

1. Ievads

Nodarbinātības komitejas (EMCO) un Sociālās aizsardzības komitejas (SPC) uzdevums ir uzraudzīt progresu, kas panākts, īstenojot Padomes ieteikumu par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti. Ieteikuma, kas pieņemts 2022. gada jūnijā kā paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” neatņemama daļa, mērķis ir nodrošināt, ka Savienības pārkārtošanās uz klimatneitrālu un vides ziņā ilgtspējīgu sabiedrību vēlākais līdz 2050. gadam ir taisnīga un nevienu neatstāj novārtā. Šajā kontekstā dalībvalstis vienojās ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem pieņemt un īstenot visaptverošus un saskaņotus politikas pasākumu kopumus, kas pievēršas nodarbinātības, prasmju un sociālajiem aspektiem saistībā ar zaļo pārkārtošanos.

Ieteikumā ir minēta komiteju loma tā īstenošanas uzraudzībā savās attiecīgajās kompetences jomās, pamatojoties uz atbilstīgiem ziņojumiem un daudzpusējas uzraudzības darbībām. *EMCO* Politikas analīzes grupa (PAG) 2023. gada oktobra beigās veica daudzpusējas pārskatīšanas, kurās novērtēja progresu, ko katra dalībvalsts panākusi attiecībā uz aktīvu atbalstu kvalitatīvai nodarbinātībai zaļās pārkārtošanās kontekstā ¹, savukārt *SPC* rīkoja tematisku diskusiju par nodokļu un pabalstu un sociālās aizsardzības sistēmu nozīmi zaļās pārkārtošanās procesā ². Gan *EMCO*, gan *SPC* novērtēja arī tādus horizontālus jautājumus kā visu sabiedrību aptverošas pieejas ieviešana. Šie galvenie vēstījumi ir balstīti uz abu pārskatīšanu konstatējumiem, un *EMCO* PAG pārskatīšanas secinājumi par katru valsti ir iekļauti šā dokumenta papildinājumā.

---

¹ *EMCO* PAG arī novērtēja attiecīgos ar nodarbinātību saistītos nodokļu un pabalstu pasākumus, piemēram, bezdarbnieka pabalstu nodrošināšanu un nodokļu novirzīšanu no darbaspēka.

² Citi attiecīgie noteikumi, piemēram, tie, kas saistīti ar prasmēm, tiks sīkāk apspriesti gaidāmajās pārskatīšanās.

2. Aktīvs atbalsts kvalitatīvai nodarbinātībai

Zaļā pārkārtošanās ietver plašu darbaspēka pārdali un prasmju vajadzības, kas vairāk ietekmē energoietilpīgas nozares (EII).

Šis pārskatīšanas mērķis ir novērtēt dalībvalstu programmas un pasākumus, kas paredzēti, lai zaļās pārkārtošanās kontekstā aktīvi atbalstītu kvalitatīvu nodarbinātību un inovāciju pārejā no vienas darbavietas uz citu, jo īpaši pasākumus attiecībā uz nodarbinātības dienestu darbību, kursiem, stimuliem, lai atbalstītu pāreju no vienas darbavietas uz citu, veicinātu uzņēmējdarbību, piekļuvi finansējumam, ietekmi uz darba aizsardzību, publiskā iepirkuma praksi un attiecīgo ieinteresēto personu, tostarp sociālo partneru, aktīvu iesaisti.

Kopumā lielākā daļa dalībvalstu zināmā mērā ir īstenojušas pasākumus un projektus, kas risina zaļās pārkārtošanās ietekmi uz nodarbinātību un sociālo jomu. Dalībvalstis savu politisko reakciju lielā mērā stingri balsta uz esošajām programmām, rīcībpolitiku un struktūrām, un tikai viena valsts ir ieviesusi īpašu stratēģisku un institucionālu satvaru taisnīgas pārkārtošanās jomā. Vairākas dalībvalstis ziņoja, ka trūkst vienotas izpratnes par piemērotu rīcībpolitiku un definīcijām, un mudināja veicināt strukturētu paraugprakses apmaiņu.

Darbaspēka trūkums tādās kritiski svarīgās nozarēs kā enerģētika, ražošana, būvniecība un profesionālie pakalpojumi rada arvien lielākas bažas, un tam ir jāpievērš lielāka uzmanība.

Lielākā daļa dalībvalstu jauno problēmu, tostarp to, kas saistītas ar zaļo pārkārtošanos, risināšanai izmanto esošos valstu nodarbinātības dienestus (VND). Tajā pašā laikā mazāks skaits dalībvalstu ir ierosinājušas nodarbinātības programmas, kurās galvenā uzmanība tiek veltīta zaļām darbvietām un kuras, lai gan tiek īstenotas, vēl ir agrīnā posmā un turpmākajos gados būs jāizvērtē sīkāk. Dažas dalībvalstis aktīvi pievēršas neaizsargātām grupām vai darba ņēmējiem konkrētās nozarēs un reģionos, kuros pakāpeniski tiek pārtraukta tādu nozaru darbība kā ogļu rūpniecība un kuri tiek uzskatīti par tādiem, kam atbalsts vajadzīgs visvairāk. Papildus dažas dalībvalstis izstrādā nodarbinātības atbalsta programmas, kas vērstas uz konkrētām nozarēm un nozarēm ar augstu pieprasījumu, piemēram, būvniecību, atjaunīgiem energoresursiem un aprītes ekonomiku. Attiecībā uz šo pasākumu īstenošanu vairākas dalībvalstis ziņoja, ka šim nolūkam izmanto pašreizējos vai turpmākos ES fondus, piemēram, Taisnīgas pārkārtošanās fondu (TPF) un kohēzijas politikas fondus.

Tiek ziņots, ka zaļās ekonomikas jomā paredzētie pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides pasākumi ir centrālais elements visu dalībvalstu programmās, lai gan tie nav tieši iekļauti pašreizējās pārskatīšanas tvērumā³. Tas liecina, ka lielāka uzmanība tiek veltīta šiem pasākumiem, nevis citām iniciatīvām, kuru mērķis ir veicināt aktīvu atbalstu kvalitatīvai nodarbinātībai (t. i., pasākumiem pārejai no vienas darbavietas uz citu, piemēram, pārejas pabalstiem). Šajā kontekstā tiek atkārtoti ziņots par nepieciešamību vēl vairāk pilnveidot analītiskos un uzraudzības rīkus, kas palīdzētu izstrādāt visaptverošus politikas pasākumu kopumus un uzraudzītu šo programmu efektivitāti. Jo īpaši dalībvalstis ir uzsvērušas, ka attiecībā uz zaļajām darbvietām un prasmēm trūkst vispārējas darbības definīcijas, un uzskata, ka tas var kavēt apmācības programmu un mācību programmu, tostarp profesionālās izglītības un apmācības programmu, pārskatīšanu. Tomēr dažas dalībvalstis uzskata, ka to esošās apmācības programmas ir piemērotas arī tādu problēmu risināšanai, kas saistītas ar zaļo pārkārtošanos, jo īpaši pateicoties preventīvai pieejai, kuras pamatā ir tādu problēmu risināšana kā gaidāmās atlaišanas no darba.

³ Ir iekļauti tikai kursi mērķgrupai (pielāgoti darba meklētājiem), kas attiecīgā gadījumā ir vērsti arī uz zaļajām un digitālajām prasmēm. Ar prasmēm saistītais jautājums tiks sīkāk iztirzāts turpmākajās pārskatīšanās.

Attiecībā uz stimuliem, kas paredzēti statusa maiņai darba tirgū un mobilitātei starp nozarēm un reģioniem, tostarp inovatīvai pārejai no vienas darbvietas uz citu, lielākā daļa valstu ir ieviesušas vispārējas shēmas un pasākumus, un tiek īstenoti tikai daži paraugprakses piemēri, piemēram, “profesionālās pārejas pabalsti”.

Viens no tematiem ir kopīgs visām dalībvalstīm, proti, obligāts nosacījums veicināt taisnīgu pārkārtošanos, izmantojot sociālo dialogu un koplīguma sarunas. Atzīstot, cik svarīga ir sociālo partneru aktīva iesaiste, dažādas dalībvalstis ir centušās izmantot esošos sociālā dialoga mehānismus, lai risinātu ar pārkārtošanos saistītās darba tirgus un sociālās problēmas. Daudzas valstis ir īstenojušas darba ņēmēju iesaistīšanas stratēģijas, jo īpaši saistībā ar pārstrukturēšanu, tādējādi nodrošinot kolektīvu pieeju mainīgajai ekonomikas situācijai. Pārkārtošanās uz zaļāku ekonomiku rada būtiskas sekas arī reģionālajā un vietējā līmenī, un tāpēc ir vajadzīgs sabiedrības atbalsts un spēcīga līdzatbildība par politiku un investīcijām. Attiecīgi papildus sociālajam dialogam ir ļoti būtiski iesaistīt valsts, reģionālos un vietējos aktorus, tostarp pilsonisko sabiedrību, izmantojot visu sabiedrību aptverošu pieeju.

Kopumā palielinās izpratne par nepieciešamību veicināt zaļo uzņēmējdarbību un sociālo uzņēmējdarbību. Lai gan mērķorientēti atbalsta pasākumi darba ņēmējiem, kurus skar zaļā pārkārtošanās, joprojām ir ierobežoti, uzņēmējdarbības atbalsts apvienojumā ar piekļuvi finansējumam inovatīviem zaļiem uzņēmumiem kļūst par centrālo elementu vairākās dalībvalstīs, lai pielāgotu uzņēmējdarbību un inovāciju zaļās pārkārtošanās vajadzībām. Turklāt lielākajā daļā dalībvalstu ir ieviesta publiskā iepirkuma politika, tomēr dažās valstīs ir nepārprotami vajadzīgi lielāki centieni efektīvi izmantot stratēģisko iepirkumu taisnīgas pārkārtošanās atbalstam.

Lai novērstu arvien lielākos riskus veselībai un drošībai, kas saistīti ar klimata pārmaiņu skartajām nozarēm, dažas dalībvalstis arī pastiprina darba inspekciju darbību, arvien lielāku uzmanību pievēršot ar vidi saistītām nozarēm, kā arī problēmām, ko rada klimata pārmaiņas, piemēram, karstuma un stresa iedarbība.

1. Sociālā aizsardzība un pabalsti

Lielākā daļa valstu veic pasākumus, lai uzlabotu savas esošās sociālās aizsardzības sistēmas, risinot nodarbinātības un sociālās problēmas, bet tikai dažas valstis pievēršas konkrēti tam, kā šajās sistēmās tiek ņemtas vērā ar zaļo pārkārtošanos saistītās problēmas. Tika pausts stingrs aicinājums ar Komisijas atbalstu veikt visaptverošu un strukturētu paraugprakses apmaiņu.

Esošo sociālās aizsardzības sistēmu pielāgošanā varētu būt vajadzīgas sistemātiskākas izmaiņas, kas skaidri atspoguļotu ar zaļo pārkārtošanos saistītās jaunās problēmas. Esošo sociālās aizsardzības sistēmu pielāgošanas pasākumi ir ļoti atšķirīgi gan tvēruma, gan laika ziņā. Dažas valstis uzskata, ka esošās sistēmas pietiekami nodrošina sociālo aizsardzību personām, kuras skar zaļā pārkārtošanās, un tām arī turpmāk vajadzētu būt ilgtspējīgām. Turklāt tikai dažas valstis īsteno pasākumus, lai uzlabotu riska mazināšanas un riska pārneses risinājumus mājtsaimniecību un uzņēmumu aizsardzībai, un šie pasākumi ievērojami atšķiras attiecībā uz piekļuvi apdrošināšanas risinājumiem un to pieejamību cenas ziņā. Būtu vajadzīgi papildu centieni, lai efektīvāk samazinātu klimatisko zaudējumu apdrošinātības deficītu, proti, lai samazinātu neapdrošināto ekonomisko zaudējumu īpatsvaru kopējos zaudējumos, ko izraisījis ar klimatu saistīts katastrofas notikums, piemēram, plūdi, dabas ugunsgrēki vai sausums.

Vairākās dalībvalstīs ir iespējams vēl vairāk novirzīt nodokļus no darbaspēka uz citiem avotiem, tādējādi sniedzot lielāku atbalstu vidisko mērķu sasniegšanai. Tomēr vides nodokļiem var būt negatīvas distributīvās sekas, radot salīdzinoši lielāku slogu mājtsaimniecībām ar zemākiem ienākumiem. Ir maz informācijas par to, kā dalībvalstis plāno izmantot publiskos ieņēmumus no enerģijas un vides nodokļiem, lai kompensētu klimata pārmaiņu politikas negatīvo sociālo un distributīvo ietekmi. Ieņēmumu izmantošana mērķorientētākiem sociālajiem pabalstiem, kas sniedz salīdzinoši lielāku atbalstu nabadzīgākām mājtsaimniecībām, var uzlabot zaļo nodokļu reformu, piemēram, oglekļa cenas noteikšanas pasākumu, distributīvo iznākumu.

Gandrīz visas dalībvalstis jau ir īstenojušas vai plāno īstenot reformas, lai uzlabotu piekļuvi ilgtermiņa aprūpes un veselības aprūpes pakalpojumiem un/vai bērnu aprūpei, kuri ir būtiski neaizsargātām māsaimniecībām, kuras visvairāk skar zaļā pārkārtošanās, kā arī šo pakalpojumu kvalitāti. Lielākā daļa reformu ietver spēcīgu uzsvāru uz reģionālās nevienlīdzības mazināšanu attiecībā uz aprūpes kvalitāti un pieejamību un/vai uz emisiju samazināšanas pasākumiem, piemēram, aprūpes iestāžu ēku energoefektīvu renovāciju vai celtniecību. Lai veiktu turpmākus pasākumus saistībā ar šiem plāniem, ir vajadzīga stingra uzraudzības kārtība un ietekmes novērtējums.

Visbeidzot, lai gan pašreizējā pārskatīšanā pagaidu pasākumi nav tieši aplūkoti, gandrīz visas dalībvalstis ir ziņojušas par šādiem pasākumiem, kas galvenokārt ir pabalstu un atsevišķu piemaksu veidā un attiecas uz māsaimniecībām, kuras visvairāk skar enerģijas cenu inflācija, ko izraisījis Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un tam sekojošais augstās inflācijas periods. Šajā kontekstā, lai mazinātu ar ienākumiem un cenām saistītas nelabvēlīgas sekas, daudzas valstis noteica mērķorientētu un īslaicīgu tiešu ienākumu atbalstu, it īpaši neaizsargātās situācijās esošiem cilvēkiem un māsaimniecībām. Lielākā daļa dalībvalstu noteica īslaicīgus īpašus pabalstus, lai kompensētu cenu pieaugumu, kā arī dažos gadījumos pagaidu korekcijas esošo pabalstu vai pensiju līmenī.

2. Secinājumi

Kopumā dalībvalstis ir sākušas risināt sarežģītās problēmas, kas izriet no zaļās pārkārtošanās, turklāt to īstenošanā politika ievērojami atšķiras. Lai gan visas dalībvalstis saglabā stingru politisko apņemšanos nodrošināt taisnīgu zaļo pārkārtošanos, lielākā daļa no tām ir ieteikuma īstenošanas sākumposmā, un vispārējais progress liecina, ka situācija visā ES ir neviendabīga. Virzība uz priekšu vērojama visās dalībvalstīs, tomēr izteikti pievēršoties esošajiem mehānismiem un politikas sistēmām. Joprojām ir iespējama sistemātiskāka, koordinētāka un saskaņotāka pieeja ar taisnīgu pārkārtošanos saistīto problēmu risināšanai, tostarp lietderīgāka orientēšana uz mērķi.

Pirmajā pārskatīšanā tika norādīts, ka uzdevuma padziļinātā tvēruma dēļ un taisnīgas pārkārtošanās politikas iespējami atšķirīgās interpretācijas dēļ uzdevumu bija grūti koordinēt valstu līmenī, kā rezultātā dalībvalstu ieguldījuma detalizācijas līmeņi ir atšķirīgi. Joprojām ir iespējams pastiprināt valdības struktūru sadarbību dalībvalstīs. Turklāt dalībvalstis mudināja veicināt Komisijas atbalstītu strukturētu paraugprakses apmaiņu. Savstarpēja mācīšanās ES līmenī varētu palīdzēt uzlabot valstu sistēmas un koordinēt dažādas politikas norises, tādējādi sekmējot turpmāku progresu taisnīgas zaļās pārkārtošanās nodrošināšanā.

EMCO un SPC veiktajās pārskatīšanās atklājās vairākas acīmredzami kopīgas problēmas, sākot no zaļo prasmju un profesiju definēšanas līdz darbaspēka trūkuma novēršanai un efektīvas nodokļu un subsīdiju politikas īstenošanai. Ņemot to vērā, turpmākajos gados būs jāpievērš pastāvīga uzmanība problēmām visās ieteikuma jomās. Daudzās dalībvalstīs jo īpaši būtu jāpastiprina politikas koordinācija jautājumos, kas saistīti ar taisnīgu un zaļu pārkārtošanos, tostarp, lai nodrošinātu sociālo partneru efektīvu un aktīvu iesaisti. Tām būtu arī jāveicina visu sabiedrību aptveroša pieeja, visos līmeņos plašāk iesaistot pilsonisko sabiedrību zaļās pārkārtošanās procesā. Kā potenciāli risinājumi vidisko mērķrādītāju integrēšanai dažādos politikas veidošanas virzienos ir vērojami stingrāki valstu koordinācijas mehānismi, piemēram, īpašu atbildīgo iestāžu un valstu platformu norādīšana.

Skatoties nākotnē, taisnīgas pārkārtošanās pasākumu turpmākai uzraudzībai un izvērtēšanai būs izšķiroša nozīme turpmāko politikas lēmumu pieņemšanā. Tāpēc būtu jāturpina esošo un plānoto darbību uzraudzība, kā arī darbs, lai stiprinātu pierādījumu bāzi un uzlabotu uzraudzības procesu, tostarp veicinot vienotu izpratni par galvenajiem jēdzieniem, piemēram, zaļajām darbvietām un prasmēm, un iesaistot sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un iedzīvotājus. Šā ieteikuma pienācīga pārvaldība un uzraudzība attiecīgā gadījumā saistībā ar Eiropas pusgadu, tostarp attiecīgajās komitejās to attiecīgajās kompetences jomās, ir būtiska, lai izsekotu un veicinātu progresu šā nesaistošā instrumenta īstenošanā.

Turklāt pieejamo ES līdzekļu – no kohēzijas politikas līdz Taisnīgas pārkārtošanās fondam un Atveseļošanas un noturības mehānismam – stabila piešķiršana un efektīva izmantošana var palīdzēt dalībvalstīm risināt problēmas un sasniegt saistītos mērķus, vienlaikus mazinot risku atpalikt saistībā ar investīcijām, kas nepieciešamas taisnīgas zaļās pārkārtošanās veicināšanai. Pats svarīgākais – visi ES fondi paredz izveidot atbilstošas sistēmas īstenoto pasākumu izmantošanas un efektivitātes uzraudzībai un izvērtēšanai saskaņā ar ES noteikumiem. Dalībvalstīm būtu arī jānodrošina saskaņotība ar nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem un jābūt gatavām pēc iespējas labāk izmantot resursus, kas 2025. gadā kļūs pieejami no Sociālā klimata fonda, lai mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi, ko varētu radīt emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas paplašināšana uz ēku un autotransporta nozarēm.
